

‘De opkomst van duurzaamheid is niet meer te stuiten’

dr. Jacqueline Cramer

Jacqueline Cramer maakt zich al haar leven lang sterk voor een beter milieu. Als milieuactivist, als wetenschapper, in het bedrijfsleven, en de laatste jaren in de politiek. Haar motto is ‘duurzaamheid is van iedereen’. Na de val van het kabinet Balkenende IV heeft de voormalige PvdA-minister niet bepaald stil gezeten. Ze maakte een tour langs hogescholen en universiteiten om met studenten in debat te gaan over duurzaamheid. “Zij zijn zo optimistisch over de toekomst, daar heb ik veel energie van gekregen.”

Over de keuze tussen een comfortabele taxi en een harde bagagedrager hoeft ze niet lang na te denken. “Is de achterband niet te zacht?”, is het enige dat de voormalig PvdA minister wil weten. Een tel later is ze als een amazone achterop gesprongen in haar cyclaamkleurige broekpak en zwieren haar hooggehakte voeten aan de linkerkant van de fiets. Tot 22 februari 2010 had Jacqueline Cramer als minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer een auto met chauffeur. Nu doet ze gewoon weer alles met het openbaar vervoer. “Gezellig hoor, weer onder de mensen. Ik mis die dienstauto niet, maar wel de chauffeurs, daar had ik prettig contact mee.”

Ze is bepaald niet in het spreekwoordelijke ‘zwarte gat’ terechtgekomen na de val van het kabinet Balkenende IV. “Nee, daar heb ik gewoon geen tijd voor gehad. Ik heb mijn bedrijf ‘Cramer Milieudvies/Duurzaam ondernemen’ weer opgepakt, ik heb campagne voor de PvdA gevoerd en ik heb veel lezingen gegeven in het land.” Voor een deel waren dat spreekbeurten die nog voortvloeden uit haar ministerschap. “Ik heb dat uiteraard zorgvuldig afgestemd met mijn opvolgster Tineke Huizinga van de Christen Unie. Ik wilde haar niet voor de voeten lopen.”

Cramer ondernam ook een uitgebreide tour langs hogescholen en universiteiten om met studenten te debatteren over duurzaamheid. “Ik ben kriskras door het land gereisd en heb zeer inspirerende discussies gevoerd. Die jonge mensen zijn zo positief bezig met een duurzame toekomst, daar krijg ik enorme energie van”, zegt ze met een twinkeling in haar ogen. Natuurlijk was het wel even slikken toen het kabinet viel. “Ik had het toch niet voldoende aan zien komen.” Pas toen de sfeer een week voor het einde echt grimmig begon te worden, realiseerde Cramer zich dat het wel eens zou kunnen klappen. “Dat is dan wel even een mep in je gezicht. Ik stond natuurlijk achter het besluit van de PvdA maar ik was zelf juist zo lekker bezig. Dan is het lastig dat je je klus niet af kunt maken. Ik had nog mooie plannen voor het laatste jaar. Daar komt nu natuurlijk niets van terecht. Als

ex-minister mag je letterlijk niets meer doen in Den Haag. En het is maar de vraag wat mijn opvolger in een nieuw kabinet gaat doen.”

Maar gaan zitten verzuren is niets voor haar. “Dat is totaal mijn aard niet. Ik ben een optimistisch ingesteld mens en ik hecht niet erg aan status. Als minister had ik natuurlijk wel een

fantastisch podium om mijn verhaal te houden, maar na de val heb ik mijn eigen plek gecreëerd door columns te schrijven op het internetforum Joop.nl en in die studententournee kon ik mijn missie ook heel goed uitdragen.”

Kroon

Want dat is voor haar het allerbelangrijkste. “Veel mensen veronderstellen dat het ministerschap de kroon op mijn carrière was. Natuurlijk is het een eervolle baan en ik heb het met veel plezier gedaan. Maar het gaat mij toch vooral om het verbeteren van het milieu.” Haar mission statement bij haar aantreden als minister in 2007 was: ‘duurzaamheid is van iedereen’. “Ik wilde het uit de sfeer van de milieuactivisten met geitenwollensokken halen. Ik wilde dat duurzaamheid een begrip zou worden waar iedereen zich in herkent. Bewustwording is altijd het begin van een verandering.” Dat is gelukt, het begrip duurzaamheid zit bij de meeste Nederlanders inmiddels tussen de oren. “En het is voor veel mensen een werkwoord, iets waarvoor ze zich willen inspannen. Het gescheiden inzamelen van plastic, dat heb ik ingevoerd, is bijvoorbeeld echt een succes. Je kunt daarover smalen, het een druppel op een gloeiende plaat noemen, maar al die druppels kunnen samen wel een stroom op gang brengen. Als ik kijk naar hoe veel verder we zijn dan tien, twintig jaar geleden, dan stemt me dat ontzettend optimistisch. We zijn er nog lang niet, maar we zijn wel op de goede weg.” De economische crisis doet daar niets aan af. “De duurzame ontwikkeling is niet meer te stuiten. Bovendien bespaar je met duurzame productie grondstoffen, dat is dus ook goed voor de portemonnee.”

Hoewel ze in eind jaren zeventig begin jaren tachtig actief was voor milieuorganisaties, is ze nooit doorgeschoten in dogmatiek maar altijd pragmatisch gebleven in haar aanpak. “Toen het milieu nog niet op de politieke agenda stond, waren die organisaties de beste plek om de boodschap over het voetlicht te krijgen. Maar daarna heb ik me vooral gericht op het contact met het bedrijfsleven om het duurzaam ondernemen op de kaart te krijgen. Met ‘t vingertje kom je veel minder ver dan wanneer je praktisch bent en een alternatief biedt dat ook economisch interessant is. Het moet wel uitvoerbaar blijven.” Dat geldt ook voor haar persoonlijke leven. Ze eet weinig vlees, maar een vegetariër zal ze nooit worden. En ze heeft geen auto, maar wél een rijbewijs. “Handig als je op vakantie bent en een auto wilt huren.” En als ze vliegt, dan compenseert ze de CO2 uitstoot. “Uiteraard, ik wil zo min mogelijk schade toebrengen aan het milieu, maar ik wil ook niet stil in een hoekje gaan zitten, daar is het leven en de wereld te mooi voor.”

Stadskind

Jacqueline Cramer is geboren hartje Amsterdam op de Nieuwendijk en groeide op in Slotervaart. “Ik was een echt stadskind. Maar in de weekenden ging ik met mijn zus en ouders naar onze caravan in de Kennemerduinen. Even op adem komen van de drukte in de stad. En in de zomervakantie kampeerden we meestal in het buitenland. Toen ik in Amsterdam biologie studeerde, ben ik de natuur blijven opzoeken.” Het milieubewustzijn ontwaakte toen Cramer van 1969 tot 1970 een jaar studeerde aan de Universiteit van Arkansas in Fayetteville. “Ik verbleef voordat ik ging studeren een maand bij een gastgezin. Heel vriendelijke mensen, maar hun luxueuze levensstijl verbijsterde me. Ze leefden de ultieme American Dream met meerdere auto’s op de oprijlaan, een groot zwembad in de tuin en zoveel mogelijk elektrische apparaten in huis. Als ontbijt aten ze een grote biefstuk. Van het begrip footprint had toen natuurlijk nog niemand gehoord en zij waren zich van geen kwaad bewust. Ik heb daar voor het eerst van mijn leven smog gezien, een klamme deken die over de stad hing.

‘Veel mensen veronderstellen dat het ministerschap de kroon op mijn carrière was. Natuurlijk is het een eervolle baan en ik heb het met veel plezier gedaan. Maar het gaat mij toch vooral om het verbeteren van het milieu’

In Europa kenden we dat nog niet. Ik bedacht toen: Stel dat we allemaal wat welvarender worden en dat de wereldbevolking verdubbelt, houden we de aarde dan nog wel leefbaar? Dat was voor mij de reden om mijn loopbaan te wijden aan het helpen oplossen van dit vraagstuk. "

Rapport

Als de Club van Rome in 1972 met het beroemde rapport 'Grenzen aan de groei' komt, is Cramer definitief doordrongen van de urgentie van duurzaamheid. In 1976 studeert ze cum laude af en wordt ze universitair docent bij de afdeling biologie en samenleving aan de Universiteit van Amsterdam. In 1980 stapt ze over naar de vakgroep wetenschapsdynamica. En in 1987 promoveert ze tot doctor in de natuurwetenschappen op het proefschrift 'Mission-orientation in ecology: the case of Dutch fresh-water ecology'.

Ze is eind jaren 80 vanuit de milieubeweging zijdelings betrokken bij de oprichting van Groen Links, maar als ze gevraagd wordt voor een hoge plek op de Tweede Kamer lijst, weigert ze dat. "Ik had nog jonge kinderen en wilde niet teveel van huis zijn. Bovendien gaf ik er de voorkeur aan om politiek onafhankelijk te blijven. Ik ben tot 1990 geen lid geweest van een politieke partij." Vanaf 1989 werkte Cramer als senior onderzoeker bij het studiecentrum voor technologie en beleid van TNO, de beleidsadviesinstelling van onderzoeksinstituut TNO. Daarnaast was ze vanaf 1990 deeltijd bijzonder hoogleraar milieukunde aan de Universiteit van Amsterdam. Vanuit TNO werd zij gedetacheerd in 1995 als 'senior environmental consultant' bij achtereenvolgens Philips en Akzo Nobel. In 1999 verliet Cramer TNO en startte haar eigen adviesbureau Cramer Milieud advies. Ze werd in dat jaar ook benoemd tot kroonlid van de Sociaal Economische Raad (SER). Ze was ondermeer voorzitter van de commissie Ruimtelijke Inrichting en Bereikbaarheid en bleef tot ze in 2007 minister werd.

Verrassing

Dat ze door Wouter Bos werd gevraagd, was niet echt een grote verrassing. "Hij had me in 2003 ook al benaderd. Toen belandde de PvdA toch nog in de oppositie en wilde ik geen minister worden omdat mijn kinderen nog thuis woonden. Toen hij me een paar maanden voor de verkiezingen van 2007 opnieuw polste, was zijn eerste vraag of mijn kinderen inmiddels het huis uit waren. Dat was zo en ik voelde privé de ruimte om op zijn voorstel in te gaan." Aan haar dochter (24) en zoon (22) heeft ze veel steun gehad tijdens haar ministerschap. "Ze zijn echt mijn maatjes geweest, heel betrokken en beschermend. Als ik er te moe uitzag op televisie dan kreeg ik onmiddellijk een sms-je 'Gaat het allemaal wel goed?'. En ze waren inhoudelijk ook steeds heel erg betrokken. Ik kon altijd rekenen op goed onderbouwde feedback."

Als de PvdA zou gaan regeren en ze wordt weer gevraagd als minister, dan doet ze het. "Dan wil ik mijn klus graag afmaken. Ik voel me fit en ga er met veel plezier nog een paar jaar volop tegenaan." Maar ze is realistisch genoeg om te weten dat de kans klein is. "Daarom ben ik gewoon weer volop bezig, ik ga niet zitten afwachten. Ik heb mijn leven graag zelf in de hand." En er is meer dan werk. "Ik ga graag met mijn vrienden een avondje uit. Heerlijk eten of naar het museum of de schouwburg. Ik ben dol op dansen, lekker een avondje swingen. En ik wandel en fiets graag. Daarvoor heb ik nu weer meer tijd en dat is ook niet verkeerd."

Ze had de afgelopen maanden eindelijk ook eens tijd om haar kelder op te ruimen. "Daar lagen nog alle restanten van de

grondige opknappbeurt die ik heb gedaan voordat ik minister werd. En ik wilde de restanten hout en andere materialen die ik over had, niet zomaar laten verbranden, maar ze zo goed mogelijk recyclen." Dat bleek nog een ingewikkelde klus. "Het was voor mezelf een mooie testcase om te kijken hoe ver we op dit gebied zijn. Er zouden bedrijven moeten komen die particulieren dit hele proces uit handen nemen. Er kan nog zoveel worden verbeterd op het gebied van recycling. De beweging richting duurzaamheid is breed op gang gekomen. Het is nu zaak om die beweging te versterken en duurzaamheid als vanzelfsprekend te gaan beschouwen."

Dr. Jacqueline Cramer was van 22 februari 2007 tot 20 februari 2010 minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer in het kabinet Balkenende IV. Ze is lid van de PvdA.

In de jaren '70 werd Cramer gegrepen door het rapport van de Club van Rome en ze heeft zich sinds die tijd sterk gemaakt voor een duurzame samenleving. In 1976 studeerde Cramer af als biologe aan de Universiteit van Amsterdam. Daarna was zij als medewerkster verbonden aan de Universiteit van Amsterdam, waar ze in 1987 promoveerde. Tot 2007 was Cramer hoogleraar duurzaam ondernemen aan het Copernicus Instituut van de Universiteit van Utrecht. Daarvoor was ze achtereenvolgens hoogleraar milieumanagement aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam, hoogleraar aan de Katholieke Universiteit Brabant en bijzonder hoogleraar milieukunde aan de Universiteit van Amsterdam. Ook werkte ze als adviseur bij TNO.

Vanaf 1999 heeft ze naast haar wetenschappelijke activiteiten een eigen adviesbureau op het gebied van duurzaam ondernemen geleid. Zij heeft vele nevenfuncties gehad, waaronder kroonlid van de Sociaal Economische Raad en diverse commissariaten. Jacqueline Cramer maakt zich al haar leven lang sterk voor een beter milieu. Als milieuvrijwilliger, als wetenschapper, in het bedrijfsleven, en de laatste jaren in de politiek. Haar motto is 'duurzaamheid is van iedereen'.

jacquelinecramer@speakersacademy.eu